

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԱԻԱՌԱՅ ՇԱՄԱՐ

52 րեսր 2 1/2 Մեճիս

ԳՐԱՍԵՆՇԱՆ

Պատկեր գալիս է Գեորգի խան, Թ. 11

Համբու ծախքը չվարումս համակ չընդունվիր

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. ՊՕԼՍՈՑ

52 րեսր 2 Մեճիս

ԳՐԱՍԵՆՇԱՆ

Պատկեր գալիս է Գեորգի խան, Թ. 11

Համբու ծախքը չվարումս համակ չընդունվիր

Թ Ա Տ Ր Ո Ն

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1875

ԳՐԱՍԵՆՇԱՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Ի՛նչ իրարանցում . . . Ի՛նչ գոռում գոչում է աս . . . Ղալաթիոյ հրապարակը տակնուվրայ կըլլայ կոր . . . մէկը գէշ է աջ կը վազէ, միւսը գէշ է ձախ, ուրիշ մը կեղծ է, ուրիշ մը վար կըլնայ, ուրիշ մ'ալ ոչ վեր կեղծ է ոչ վար կըլնայ . ասդէն կը պօռան, անդէն կը հրեն, միւս կողմէն ճաղատու վրայ ինչո՞ւ կայնեն եւ ըսելով գլխուդ փատ մը կըլնեցունեն, ուրիշ մը քովէդ անցած ժամանակ երեսդ ապտակ մը կը դարնէ . ամենն ալ բարկացած են, եթէ կուզես հարցուր թէ ի՛նչ կայ, ինչո՞ւ բարկացեր ես . — Էյ աւանակ, հիմայ նստելու երկու ժամ քեզի հասկցնելու է, չես տեսնարկոր, կիյնանկոր . — Ձեմ տեսնարկոր, ո՞վ կիյնայկոր : Աս պատասխանիդ վրայ մարդը բողբոլիկ կըլնէ կը կտրի և բոլոր ձայնովը կսկսի ականջդ և վար պօռալ . — Արժէթուղթերը կիյնանկոր իշու կտոր, հասկցար : Ահաւասիկ, ընթերցող, Ղալաթիայէն լուր իմանալու եղանակը :

Քօնսուլտը կիյնայկոր նէ՛ այսչափ իրար անցնելու ինչ կայ, կիյնայկոր նէ վերուցէ՛ք : Բայց ինչպէս վերցունեն, քիչ մը բարձրանալուն պէս նորէն իրար կանցնին, իրարու գլուխ կը պատուեն : Քօնսուլտն ալ ասոնցձեռքին շուարեցաւ մնաց, ելլայ . ինչո՞ւ ինչ ընէ, ան ալ չգիտեր . Աստուած թշնամիս աս Ղալաթիացւոց ձեռքը չտայ, մարդս ապուշի կը դարցունեն, թէպէտ և քօնսուլտն ալ անոնց չափը կը ճանչցունէկոր :

Երանի անոնց որ քօնսուլտ չունին, որովհետեւ այս մտատանջութիւններէն ազատ են, երանի անոնց որ չըմէնտըֆէրի արժէթուղթ ալ չունին, որովհետեւ գիշերուան քուններին հանգիստ չպիտի քնանային . երանի անոնց որ ստակ չունին և ունեցողներուն ասանկ չարչարվիլը տեսնելով ուխտ կընեն բնաւ ստակի տէր չըլլալու :

Չքաւորութիւնը աշխարհիս ստեղծումէն ի վեր ունի իւր երջանկութիւնները . ինչո՞ւ հեռուն երթանք . եթէ չքաւորութիւնը գէշ բան մը ըլլար՝ ժողովրդեան մեծագոյն մասը անոր չէր յարեր : Քանի որ չքաւորութիւնը մեծամասնութիւն կազմած է, ըսել կըլլայ թէ՛ մարդուս համար ամենէն հանգիստ վիճակ մ'է :

Որո՞ւ պիտի հասկցնես այս ճշմարտութիւնը, ո՞վ մտիկ կընէ . ամէն մարդ իր խելքին հաւանածը կընէ :

Ինչո՞ւ համար ապուշի պէս ստակի տէր ըլլամ, խեղդի պէս երթամ ֆօնսուլիս, շրմէնսըմէր կամ ուրիշ արժէթուղթ առնեմ և հիմա իյնալուն պէս մազերս փեթտեմ :

Հապա ինչ ըսեմ այն օրբեկոններու ու խեղճերուն որ քառասուն յիսուն ոսկի ունենալով գացեր արժէթուղթ առեր են և հիմա գէմերնին երնողին կը հարցունեն .

— Ոտքդ պառնեմ, արեւուդ համար ըսէ՛,

ի՛նչ ընեմ, պահեմ մի, ծախեմ մի, ինձի մեղք չէ մի, ես որբեկայրի կնիկ մ'եմ : Աստուած խալի կըլլայ մի որ քօնսուլտը իյնայ ու ես փնաս ընեմ, իմին բոլոր ունեցածս աս է, ֆայիլ կառնէի տէրտու կը տեսնէի, հիմա իրաւունք է որ ես ֆայիլին կէսն առնեմ ու մնացածն ալ հինգ տարիէն ետքը առնեմ :

Աղէկ, ա տիկին, աս ըսածներդ հիմայ ի՛նչ օգուտ ունին . յիսուն ոսկին ինչո՞ւ աղքատաց չես տուեր որ խալսէիր ու հիմայ այսպէս չի տանջվէիր, ի՞նչ ընենք քեզի համար քօնսուլտը վախճալուն զուրուշի հանենք որ չվնասվիս : Կուզես նէ ծախէ, կուզես նէ պահէ, ես պատճառ չեմ կրնար ըլլալ :

Իրաւունք չունիմ, ընթերցող, ի՛նչ խրատ կրնանք տալ ապագայն ինչպէս կրնանք դու շալկել քանի որ ներկային վրայ իսկ բնաւ տեղեկութիւն չունինք :

Ահաւասիկ ես այսպիսիները կը ցաւիմ, և կը մեղադրեմ որ ստակովն զուլնին փորձանքի են դեր . լնցուր ստակդ կը լննայ նաև վիշտերդ : Վերցուր պատճառը, կը վերնայ նաև կուլը : Միթէ այդ դրամը չէ՞ մարդոց բոլոր աղէտից պատճառը, այդ դրամը՝ զոր Իմաստասէրները նախ առեր են, Եւ մենք ալ կը յուսանք որ իմաստասէրներուն այդ սկզբունքն քիչ ժամանակէն պիտի յաղթանակէ, և ոչ մէկերնուս քով ստակ պիտի գտնուի, և ամենքս ալ պիտի ըլլանք մի հօտ մի հովիւ :

ԵՐԿՐՈՒՄ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՐ

Երէկ Ընդհ. Ժողովն ժամը ութնին բացվեցաւ : Նախորդ նիստերուն մէջ առաջարկութիւն ընող երեսփոխան Էֆենտինեան շարժումն մէջ օր մը տեղ մը գումարված էին, որ իրենց մէջ համաձայնին և երեսփոխանական ժողով երեւելուն պէս առանց ժամանակ կորսնցնելու խնդիրն քուէի դնեն . բայց ասոնք դեռ բոլոր կէտերու մասին համաձայնած չըլլալով՝ երէկ կը խորհէին թէ՛ ինչ խօսին, ուստի կը փափաքէին որ ուրիշ խօսողներ ելնեն :

Խօսողէն աւելի ի՛նչ ունինք . իրենց փափաքը կատարվեցաւ :

Քանի մը երեսփոխաններ ելան խօսեցան : Կրօնաւոր երեսփոխաններէն մին առաջարկեց որ Կրօն. Ժողովը բոլոր անդամները եպիսկոպոս ըլլան, և ասոր համար պէտք է ժամ առաջ եպիսկոպոսներ հասցունել : Կարծենք այս ատենաբանն եպիսկոպոս ըլլալու փափաք ունի :

Ուրիշ վարդապետ մ'ալ առաջարկեց որ Կրօն. Ժողովը բոլոր անդամները վիճակաւոր եպիսկոպոսներէ բաղկանայ, որովհետեւ, ըսաւ, հիմակուան անդամները Պօլսոյ մէջ շահ ունենալուն համար շատ անգամ ավի ի բերան կը մնան կոր Կրօն. Ժողովն մէջ ու չեն կրնար կոր խօսիլ :

Վերջէն ուրիշ ատենաբան մը ելաւ և յայտնեց թէ օրինաց վերաբերեալ կանոն մը օրէնսդէտներու ձեռամբ պէտք է դրվի և ոչ թէ օրինաց անհմուտ մարդոց ձեռքով :

Ատենը գոցվեցաւ ժամը տասնին :

Այս նիստն ալ միւս նիստերուն պէս խօսքով անցաւ : Կը յուսանք որ յաջորդ նիստին մէջ վարչութեան կազմութեան վրայ եղած վիճաբանութիւնը վերջ կը գտնայ և վերաքննութեան այս մասը կը լննայ ի բերկրութիւն գործել ուզող երեսփոխանաց և ի տրտմութիւն խօսիլ ուզող երեսփոխանաց :

Ասկից վերջը կուգայ վերաքննութեան միւս մասերուն վերաքննութիւնը :

Շատ մը երեսփոխաններ հիմակուրէն սկսեր են այդ մասերուն վրայօք առաջարկութիւններ դրել ու պատրաստել, վեց ամիսէն կը լըմնայ այս առաջարկութեանց պատրաստվիլը, վեց ամսուան մէջ ալ երեսփ. Ժողովն մէջ ընթերցումը կը լննայ, տարուան մը մէջ ալ անոնց վիճաբանութիւնը կը լննայ, մէյ մ'ալ կը նայիս որ քանի մը տարիէն սահմանադրութեան վերաքննութիւնն ամբողջ կը լննայ և երեսփոխանութիւնը կսկսի ազգային ուրիշ աւելի կենսական խնդրոց վրայ վիճաբանելու, այսինքն հարստահարութեանց վրայ, դատարարականութեան վրայ են . են :

Թող դաւառացիք և յաջորդ սերունդը քանի մը տարի ալ սպասեն . . . :

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԻ

Վիէննա 5 հոկտ.
Պորսայի արժէթուղթերը թուլցան : (Տաքէն անանկ կըլլայ, ցուրոր սկսի նէ՛ նորէն կը կարծրանան) :

Բարիդ 6 հոկտ.
Խաղաղութիւնը հաստատ պահելու համար պէտք եղած ճառերը կը կարդայվինկոր : Անհոգ եղիր :

Պէլլրատ 6 հոկտ.
Մենք բան մը ըրած չունինք . տղաքները խելօք չեն նստրկոր դրացիին տունը քար կը նետենկոր, իշխանը խաղաղասիրական է : (Ապրի)

Լօնտրո 6 հոկտ.
Այսօր պանդային 2,000,000 միլիոն սկի մտաւ :

(Անոր համար է որ մենք աս տեղ ոսկի երես տեսած չունինք ա՛) :

Պէրլին 6 հոկտ.
Եկեղեցական ատենը եպիսկոպոս մը պաշտօնէ ձգեց :
(Մենք ալ հոս վեց ամսուան քահանայի մը փիլոնը պատժեցինք) :

500 ՈՍԿԻԻ ԽՆԴԻՐԸ

- Ի՞նչ լուր բերիք խիկար :
- 500 ոսկիի խնդիրը ծեծվել սկսաւ : Տամաճեան էֆէնտին Մանդուկէի մէջ նամակ մը հրատարակելով կրէ թէ՛ խաչատուր սրբազանին քովը գացած ժամանակը փոխ. Հայրը հոն էր :
- Փոխ. Հայրը ի՞նչ կը պատասխանէ :
- Ան ալ կրէ որ խաչատուր սրբազանին սենեակը մտած առեւնը Տամաճեանը հոն նըստեր է եղեր :
- Տամաճեանը ի՞նչ կրէ ասոր :
- Կը պատասխանէ որ սենեակը բացած առեւնը փոխ. Հայրը հոն է եղեր :
- Փոխ. Հայրը ի՞նչ կրէ :
- Ան ալ կրէ որ խաչատուր Սրբազանին քով գացած միջոցին Տամաճեանը հոն է եղեր :
- Տամաճեանը ասոր ի՞նչ կը պատասխանէ :
- Երկար ըրիք ա՛լ, վերը ըսինք ա՛ :
- Մէկուն խաչատուր Սրբազանին քով միւսէն առաջ երթալէն ի՞նչ կը հետեւի :
- Սա կը հետեւի որ խաչատուր Սրբազանին քով առաջ գացողը յանցաւոր պիտի ըլլայ, ետքէն գացողը անմեղ :
- Ատիկէ բան մը չընենք, կուզէ փոխ. Հայրը առաջ գացած ըլլայ, կուզէ Տամաճեանը բաւական է որ երկուքն ալ հոն գտնուին եւ, և այս բանին տեղեկութիւն ունին : Հիմայ խընդ-րոյն բնութիւնը կը պահանջէ որ 500 ոսկիի վրայ ինչ խորհրդացութիւն ըրած ըլլալին յայտնեն :
- Ատի իմ մտքէս ալ անցաւ. փոխ. Հօր տուած պատասխանը, շիտակը կուզես նէ՛ միտքըս պղտորեց, որովհետեւ փոխանակ Տամաճեանին նամակին միւս կտորները հերքելու, մի-միայն Տամաճեանէն առաջ խաչատուր Սրբազանին քով ըլլալը հերքել է, հերքում մը որ չըլլար ալ նէ՛ կըլլար :
- Ատանկ է. հիմայ որ հասարակութիւնը իմացաւ երկուքին ալ հոն ներկայ ըլլալը, կուզէ հասկնալ թէ՛ այն տեղ ինչ խօսակցութիւն եղած է :
- Թերեւս բան մը չխօսեցան և իրարու երես նայեցան :
- Թէ որ բան մը խօսած չըլլային՝ ինչ հարկ կար, դռն ինձմէ առաջ գացիր, ոչ ևս ինքզնիքդ եկայ ըսելով անհանգիստ ըլլային. ըսել է թէ բան մը խօսեց եւ :
- Ի՞նչ խօսեց եւ :
- Փոխ. Հօր և Տամաճեան էֆէնտին պարտքն է այս խօսակցութիւնն ալ հրապարակ հանել որպէս զի որոնք յանցաւոր և որոնք անմեղ ըլլալը հասկցաւ :
- Անմեղ խաչատուր Սրբազանն է :
- Ան յայտնի բան է. մարդը բարեգործութիւն մը ընեմ ըսեր է, տակէն չարագործութիւն եղաւ :

ՍԻՄՕՆՈՎԻՉԻ ԴԱՏԻՆ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆԵՅ ՀԱՄԱԲՈՑՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

ՆԻՍՏ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Ատեանը բացվեցաւ :
Հարցաքննութիւններն լինալէն ետքը Սիմոնովիչի և Փափաղեանի փաստաբան Կարկուր էֆէնտին խօսք առնելով յայտնի փաստերով հաստատեց թէ՛ պանքային տնօրէնին ու միւս պաշտօնեաներուն դիտակցութեամբը Սիմոնովիչ գծնադրող կը խաղար, թէ՛ պանքային բոլոր պաշտօնեաներն ալ կը խաղային : Ասոնք հաստատելէն ետքը անժխտելի ապացոյցներով փաստաբանեց թէ՛ ամբաստանեալներու հարցումիւր-ձը ճնշման տակ եղած ըլլալով ընդունելի չեն

կրնար համարվիլ : Պանքայի տնօրէնութեան գործած թերութիւններն մի առ մի ցրուելէն և Սիմոնովիչին գծնադրող խաղալն մեծերուն հրամանաւն ըլլալն ապացուցանելէն ետքը, եզրակացուց թէ՛ Սիմոնովիչ և Փափաղեան գող չեն կրնար համարվիլ, թէ՛ առանց մեծերուն հրամանին խաղացած ըլլալը եթէ երբէք հաստատվի՝ այն ատեն վստահութեան զեղծիչ կը համարվին և ըստ օրինի մէկ տարի բանտարկութեամբ պատժվելու են մինչդեռ ասոնք երկու տարիէ ի վեր բանտն են :

Ի պատասխանի Կարկուր էֆէնտին խօսքերուն Քաղաքեան էֆէնտին բոլոր ուժով բողոքեց Սիմոնովիչին դէմ, բողոքեց Կարկուր էֆէնտինի դէմ որ պանքայի խօսքը բերանին կառնենէր, բողոքեց Փափաղեանին դէմ պանքային պաշտօնեաները բերանն առնելուն համար, բողոքեց ինքն ալ պանքային պաշտօնեաներուն մէջ գտնուելուն համար իրեն ալ զրպարտելու դէմ, բողոքեց նաև թորոս էֆէնտինի դէմ, բողոքեց նաև հոն գտնուողներուն դէմ, բողոքեց 94,000 ոսկիին մինչև հիմայ պանքային չտրվելուն դէմ. և իւր բողոքներէն եզրակացուց թէ՛ ինքը պատրաստ է դեռ շատ բողոքներ ընել եթէ հարկը պահանջէ :

Յետոյ Շիրինեանի փաստաբան թորոս էֆէնտին խօսք առնելով անհերքելի փաստերով յայտնեց թէ՛ Շիրինեանն երբէք Սիմոնովիչի ընկերը չէ, և թէ՛ ինչպէս կապած ելու էր, քանի որ պանքան ամեն ամիս հաշիւ կը հրատարակէր, քանի որ Անտոն Ֆօրց և Սիմոնովիչ Չատրճեանի սենեանը կը խաղային ուր Սիմոնովիչ չափ ստակ կորուսած էր, և երբ Չատրճեանը սնանկացաւ և Անտոն Ֆօրցը սինտիք կարգվիլ ու Սիմոնովիչին ըրած կորուստն տեսնելով պանքային չէր իմացուցած, քանի որ պանքային մեծ պաշտօնեաներն ալ Սիմոնովիչի իշխանով կը խաղային և կը կորսնցնէին, և պանքային հաշիւներն ամեն ամիս կը հրատարակվէին, քանի որ տասը ոսկիի ամսականաւ մէկը յայտնապէս այսչափ մեծ գործեր կը տեսնէր հրապարակի վրայ և պանքային կողմէ չէր կասկածվէր, քանի որ 20-30000 ոսկի պանքայէն հանելու համար երկու երեք հափա պէտք էր և անհնար էր որ պանքային մեծերը ասիկայ չտեսնէին, քանի որ Սիմոնովիչ Միրաքեանին սենեակը խաղացած միջոցին երբ 5,000 ոսկի շահ գոյացաւ, չչատացաւ այդ շահով ըսելով թէ առանց մեծերուն հրամանին չկրնար ծախել, քանի որ այս ամեն բաները հրապարակաւ կըլլային ու պանքան բնաւ չէր կասկածեր Սիմոնովիչէն, Շիրինեանը ինչպէս կրնար կասկածիլ :

Քաղաքեան էֆէնտին ոտք ելնելով բողոքեց Շիրինեանի դէմ, բողոքեց թորոս էֆէնտինի դէմ, չմոռցաւ նաև բողոքել անոնց դէմ որոնց դէմ բողոքի մը պէտքը կղգացվէր, և խստիւ ապաւրելով որ մէյ մ'ալ պանքային պաշտօնեաները բերանին չառնեն ստակնիս կուզենք ըսաւ և խօսքը վերջացուց :

Ետքը Շիրինեանի նամակները կարդացվեցան, որոնց մէջ Շիրինեան Սիմոնովիչէն փոխառութիւն ըրած է և առածն ետքէն հատուցած է : Ատեանը գոցվեցաւ :

ՆԻՍՏ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Ատեանը բացվեցաւ :
Շիրինեանին նամակներն որ առաջուց քանի մը անգամներ կարդացված էին, չորրորդ անգամ ըլլալով այս նիստին մէջ նորէն կարդացվեցան, որպէս զի ունկնդիրներն նամակագրութեան վարժելին :
Այս նիստին մէջն ալ նախագահ քանի մը անգամներ պատուիրեց որ պանքա բառը բերանին չառնեն :
Փաստաբաններն հօր փաստերով հաստա-

տեցին թէ՛ խնդիրը պանքային վրայ ըլլալով՝ զայն միշտ պիտի արտասանեն :

Քաղաքեան էֆէնտին փաստաբաններուն դէմ բողոքեց :

Ատեանը գոցվեցաւ :

ՆԻՍՏ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Ատեանը բացվեցաւ :
Այս նիստն որ վերջինն էր, առաջիններէն աւելի աղմկալի եղաւ :
Նախագահը Կարկուր էֆէնտինին խօսքը միշտ կտրելուն՝ Կարկուր էֆէնտին պատասխանեց թէ՛ որովհետեւ մեզի խօսիլ չէք տար, որովհետեւ թող չէք տար որ ամբաստանեալներն ինքզինքնին արդարացունեն եւ աս տեղ գործ չունիմ. այս ըսելով տեղէն ելաւ ունկնդիրներուն քովը գնաց նստաւ :

Թորոս էֆէնտին ալ չկրցաւ խօսիլ, որովհետեւ այս անգամ միւս անգամներէն աւելի պատուէր կար չխօսելու, բայց և այնպէս բաւական ընդդիմացաւ :

Այս միջոցին Կարկուր էֆէնտին ունկնդրաց քովէն նորէն ելնելով իւր տեղը գնաց և ժողովին դէմ բողոքեց ըսելով թէ՛ այսուհետեւ չը կրնար այս ժողովին մէջ դատ վարել, որովհետեւ ժողովը յայտնապէս կողմնակցութիւն կընէ պանքային, թէ արդարութեան ատենին պիտի բողոքէ : (Ունկնդրաց կողմէ ուժգին ծափահարութիւն :)

Ատեանը գոցվեցաւ :

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Մինչև հիմայ տեղի ունեցած նիստերէն սա եզրակացութիւնը կըլլայ որ,

Բէրա յատկապէս պատժական ժողով մը կազմվել է թող չտալու համար ամբաստանեալի մը որ պանքա բերանը առնէ :

ՀՕՃԱ ՂԱԶԱՐԻ ԺԱՌԱՆԳՆ

Ընթերցողը կը յիշեն անշուշտ որ ասկից 93 տարի առաջ Հնդկաստան վախճանեալ Հօճա Ղազարին ժառանգորդներն ասկից առաջ իրենց կողմէ փոխանորդ կարգած էին Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին որ Հօճա Ղազարին թողած ժառանգն պանքայէն առնելով կէսն ինքն առնէ ու կէսն ալ իրենց դարձունէ : Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին ալ այս պայմանագրութեամբ փոխանորդութիւնն ընդունած էր, և ինչպէս որ յայտնի է, ասկից առաջ յիշեալ ժառանգէն միայն 6750 ոսկի բաժնովեցաւ ժառանգորդաց Պատրիարքարանի միջոցաւ :

Բայց այս մեծաքանակ ժառանգին մնացած մասը, այսինքն մեծ մասը մինչև հիմայ արված չէ ժառանգորդաց, որոնց մէջէն մէկ քանիներն այս գործին համար Պօլիս եկած և տարելներով հոս մնալով թշուառացած են :

Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին եթէ ժառանգն ամբողջ առած է պանքայէն՝ ինչու ըստ իւր պայմանագրութեան չբաժնի ժառանգորդաց. իսկ եթէ ամբողջ առած չէ՝ ինչու համար ժառանգորդաց չյայտնեց :

Ասկից հանելուկ մ'է, և մենք պարտք կը համարինք յանուն արդարութեան լուծել աչխատիլ զայն, Կը յուսանք որ Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտին ալ պիտի հաճի այս դայթակղեցուցիչ դէպքը մէջ տեղէն բառնալով գոհ ընել ժառանգորդներն :

Յաջորդ թուով պիտի հրատարակենք Մեծ Յարութիւն էֆէնտի Մերեմ-գուլի կենսագրութիւնը պատկերով մէկտեղ :

ԱՌԱՇՆԵՐՈՒ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ոսկին հարցուր ոսկերիչին,
Ձին՝ ձի հեծնող կտրիճին.
Մէկ ազգ մը կուզէս ճանչնալ,—
Հարցնուր ազգի մատաղին:

Հին լուրերը հարցուր Մասիսին,
Սուտերն Օրագրին,
Սխառները Փռնչին,
Տէրոյը գործերն ալ Աւետարներին:

Իմաստութիւն Յունաստան,
Ճարտարութիւն Փռանկըստան,
Փարթամութիւն Հընդկաստան,
Անգըթութիւն Պարսկաստան:

Հարուստները Անգղիա,
Դաստիարակները Գերմանիա,
Նորասէրները Դաղղիա,
Քօրօղները Թուրքիա:

Ուխտէն անցայ հորն ընկայ,
Մուխտէն անցայ հորն ընկայ.
Անձրեւէն փախչիմ ասի,
Կարկուտէ բռնըվեցայ:

Թաթաւլայէն անցայ լիճն ընկայ,
Կալթա Սէրայէն անցայ ցեխն ընկայ.
Հակառակորդէս փախչիմ ասի,
Պարտատէրէս բռնըվեցայ:

Երկու քուրդը մէկ կարաւան,
Երկու կին մէկ բնակարան.
Երկու տէրտէրը մէկ խորան,
Երկու Հայը Հայաստան:

Երկու խմբագիր մէկ կուռարան,
Երկու երեսփոխան մէկ աշտարակ
բարեկրօնեան
Երկու կին մէկ բամբասարան,
Երկու գերասան մէկ ճիզվիթարան:

ՊԵՇԻԲԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Մեծ. Աւետիս Էֆէնտի Պէշիբեան ասկից առաջ իր ամուսնական խնդրոյն առթիւ Օրագրոյ մէջ նամակ մը հրատարակելով իւր ամուսնոյն հետ կենակցիին իրեն անպատուութիւն ըլլալն յայտնած և պատրիարքարանէն խնդրած էր որ նախ դատին զինքն ու ետքը պատժեն:

Բայց անոր այս հրատարակութեան դէմ կինն իւր պատիւը պաշտպանելու համար բողոքած և դատ պահաջած չըլլալով՝ հասարակաց դատաստանին առջև Պէշիբեան Էֆէնտին արդարացած ըլլալով հանդերձ պատրիարքարանը այն ատեն արժան դատած էր Պէշիբեանը առանց դատելու յանդիման պատժել, եկեղեցիներու մէջ բանադրել և այս պաշտօնական բանադրելով լրագրաց մէջ հրատարակել տալ: Կեցցէ՛ մամլոյ ազատութիւնը . . . :

Պէշիբեան Էֆէնտին թէև այն ատենէ ի վեր հասարակաց դատաստանին առջև արդարացած էր բայց հիմայ իր խնդիրն ամենայն պարզութեամբ ներկայացնելու համար նամակ մ'ուղղած է մեզի, նամակ մը որ առաջուան պէս ամուսնոյն անհաւատարմութեանը վրայ խօսելով նոր փաստեր ի տես կը բերէ անշուշտ ցոյցներու համար թէ՛ Հայաստանեայց եկեղեցին կը բանադրէ այն ամեն ամուսնիներն որ կնիկնուն անբարոյականութիւնը տեսնելով կընիկին առնել չեն նստիր:

Թէպէտ և ասանկ ընտանեկան խնդիր մը հըրապարակ հանելն մեր թերթին սկզբանցը հա-

կուակ է, բայց այս խնդրոյն ասկից առաջ արդէն հրապարակ ելած ըլլալն, պատրիարքարանի՝ առանց դատի յանդիման մարդ բանադրած ըլլալն և անմեղի մը բանադրվելէն ետքը լրագրաց միջոցաւ ալ հրապարակաւ անուանարկիլն պարտք կը դնէ մեր վրայ յիշեալ նամակն հրատարակել յաջորդ. թուով:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ ԹԱՏՐՈՆԻ

Ամուսնութեան Գերականութեան մէջ Համաձայնութիւն չկայ:

Երեսը քսված կինը վաճառականաց քերթը ված տեսարակին կը նմանի. միշտ անանկութեան նշան է:

Պճնասիրութիւնը հագուստներու գեղեցկագորութիւնն է:

Նորատի կանանց ոմանց համեստութիւնը ամուսնու տաք օրերուն մէջ եփված մսեղէն կերակուրի կը նմանի, շատ պահվելուն պէս կը հոտի:

Պչրանքը գեղեցկութեան առջացան է:

Ընդհանրապէս պարկեշտութիւն չունեցողներն են որ կանանց պարկեշտութիւնը կը դողնան, ինչպէս որ ստակ չունեցողներն միշտ ունեցողներուն ստակը կը գողնան:

Գրկախառնութիւնը սիրոյ Գերականութեան մէջ բարդ բառ մ'է:

ԹԱՏՐՈՆԵՐ

Մասիս պատուական լրագիրն բերկրութեամբ սրտի խմբեր է եղեր որ այս տարի տաճկերէն օգէրայի խումբ մը կազմվել է և Գաղղիական թատրոնին մէջ ալ ներկայացում տալ սկսեր է:

Ուսկից ալ շուտ մը իմացեր է այս խումբին կազմվելը. կարծես ամեն տեղ մարդիկ ունի որ նոր բան մը լսելուն պէս իսկոյն հեռագրով կ'իմացունեն իրեն:

Պատուական Մասիս, այս խումբն անցեալ տարի կազմված է և ասորին անգլի. քանի մը անբարոյական և հակազգային ներկայացումներ տալուն համար բաւական ֆլետսված էր: Մեր լսածին նայելով՝ այս տարի Կէօյէեան վանմափայլ Յակոբ Էֆէնտին գրամագրուս դնելով և իւր կողմէն Մեծ. Եղիազար Էֆէնտի Մելիքեանը գործակատար կարգելով Գաղղիական թատրոնը վարձու բռներ է որ ներկայացումներ տայ: Այս ըսածներս աղէկ միտքդ պահէ որ դալ տարի իբրեւ նոր լուր ընթերցողացդ հաղորդես:

Ինչո՞ւ ազգերու վրան ընդ Տիֆլիսի և Մաթիսի վստահափայլ Յակոբ Էֆէնտի Կէօյէեան դըրված չէ պիտի ըսես հիմայ դուն: Պատճառը սա է որ նորին վստահութիւնը միշտ դադարեալ բար կուգէ բարիք գործել: Չէ, պիտի ըսես, եթէ ըրածը բարի գործ մ'է, պէտք է որ յայտնի գործէ: Ես ալ կըսեմ որ թերեւս հասարակութենէ կը քաշվիկոր: Եթէ հասարակութենէն քաշվելու գործ մ'էր ըրածը՝ պէտք չէր որ ընէր:

Բայց ըսի ըսի ի վերջը չգար. ես որ կեղծ բաներէ չեմ ախորժիր և ճշմարտութիւնն բուրովին մերկ կը ներկայացնեմ առանց ժամանակ կորսնցնելու խնդրոյն մէջ կը մտնեմ և կը ծանուցանեմ որ Կէօյէեան Էֆէնտին խումբը անցեալ չորեքշաբթի ներկայացուց Գէօսէ քէհ-

եան, զոր Օրագիր անցեալ տարի Մէյնսան օյունի անունով կ'ըսած էր և որուն ես ազգութիւնը ծաղու նշանակ ընող խաղ մ'է ըսեր էի, ինչպէս որ հիմայ ալ կըսեմ, ինչպէս որ ասկից վերջն ալ պիտի ըսեմ:

Վստահափայլ Յակոբ Էֆէնտի Կէօյէեան իւր ներկայացնել տուած խաղերուն ուշադրութիւն ընելու է, ոչ միայն Հայ լեզուն օտարաց առջև ծաղու նշանակ ընելու չէ, այլ նաեւ անբարոյական խաղեր ի տես հանելու չէ. եթէ կը փափաքի մամլոյ հարուածներէն ազատ մնալ:

Կը յուսանք որ վստահափայլ Յակոբ Էֆէնտի Կէօյէեան մեր այս դիտողութիւններն նկատողութեան առնելով պէտք եղածը կը տնօրինէ և չստիպեր զմեզ նորէն այս խնդրոյն վրայ խօսելու:

Վարդովեան Էֆէնտի խումբն, ինչպէս յայտնի է, ամեն դիչեր ներկայացումներ կուտայ ի ներկայութեան խումբն բազմութեան որ ամեն թաղերէն ու գիւղերէն կը գումէ: Եւ արդարեւ Վարդովեան Էֆէնտին շատ իրաւունք ունի հասարակութեան քաջալերութիւնը վայելելու թէ ընտիր դերասաններ ունենալուն և թէ ներկայացումներն կանոնաւոր տալուն և թէ մինչեւ այսօր ազգութեան դէմ ներկայացում մը չտալուն համար:

Անցեալ չորեքշաբթի այս խումբը ներկայացուց Լա Պէլ Էլէնը, Պ. Ֆասուլեմեան Գալքասի և Պ. Մնակեանն Մենելասի դերը կատարեցին ամենայն յաջողութեամբ, ինչպէս Օր. Աստղիկն ալ Բարիսի մասն: Նոյնպէս նոր Աշիկ և Աթաքաներն ներկայացուցին իրենց դերը ինչպէս որ պէտք էին ներկայացվիլ: Եթէ խումբն ամեն դիչեր ներկայացունէ այս խաղը ամեն դիչեր ալ թատրոնը պիտի լենայ:

Մանաս Էֆէնտին ալ այս տարի Արեւելեան թատրոնը վարձած ըլլալով՝ կսկսի իւր ներկայացումներուն: Չգիտեմք թէ՛ Կէօյէեան Էֆէնտի խումբը որ Մանաս Էֆէնտիին խումբէն քով իբրեւ սէսթա կը մնայ պալատի մը քով, ինչպէս պիտի կրնայ իրեն հանդիսական դրաւել:

ԳԵՂ ԵՐԹԱԼՈՒՆ ՎԻՇՏԵՐԸ

— Թորոս աղա, անցեալ չաբթու կըսէիք որ գեղէն պիտի իջնաք, բայց տակաւին չէք իջած:

— Չենք կրնար կոր իջնալ Էֆէնտիմ:

— Ինչո՞ւ, ան տեղի օգը աղէկ եկաւ ու ձըմեռն ալ հոն պիտի անցանէք:

— Չէ, թող չեն տար կոր Էֆէնտիմ:

— Տէր ողորմեա, քեզի մի կրնայ խառնըվիլ:

— Էֆէնտիմ տան տէրս սոք կոխել թող չեմ տար կըսէկոր, ինչ կրնաս ըսել:

— Քեզի շատ կը սիրէկոր ու բաժնըվիլ չո՞ւզեր կոր:

— Չէ, տունին վարձքը տակաւին չառնիք տէ. . . :

— Վեց ամիսէ ի վեր ամենեւին ստակ չտուիր:

— Չկրցի տալ պարագաներն ամանկ բերին որ չկարենամ տալ. կնիկսն հագուստ, աղջկանըս կապուստ շինեցին ժամանակ ունեցայ տունին վարձքը տալու:

— Թող չշինէիք:

— Չշինես նէ՛ Թորոս աղան ստակ չունի կըսեն, կամ ունի ու չխարճեր կար կծծի է կըսեն. աղուորիկ կնիկն ու աղջիկն փխ կը հագցունէ կոր կըսեն, դեղ գալու արժանի մարդ չէ, թող երթայ տխուր նստի կըսեն, մենք ալ ասոնք ըսել չտալու համար ձեռուրնիս անցած ստակով խումբալ, պօթին, շաբխա առինք: Հասարակաց կարծիքէն ես կը վախնամ:

— Այս ամենը տան տիրոջ չքովի:

— Ըսի:

— Էյ, դարձեալ ստակ կուղէ՞ կոր:

Փողոցներու բարեկարգութեանը պատճառաւ Ղալաթա սէրայէն Թագսիմ երթալու նոր միջոց

— Խաւարեալին մէկն է ան, լուսաւորութեանէն ինչ կը հասկնայ, ստակս մինչև որ չտաս նէ՝ օձիքդ չեմ թողուր կըսէ կոր :

— Անանկ է նէ՝ ձմեռն ալ հոն պիտի մնաս :

— Ձէ, քեզի պիտի աղաչէի որ ինծի քառասուն ոսկի տաս երթամ ընտանիքս առնեմ գամ :

— Ունենայի նէ՝ կուտայի թորոս աղա, դուն աղէկ գիտես որ ունենամ նէ կուտամ :

— Բարեկամներուդ մէկէն ան :

— Հիմայ ով որու ստակ կուտայ :

— Սարաֆէ մը ան, վեց ամսուան համար քառասուն ոսկի քսան ոսկի ֆայիզ կուտամ :

— Էմանէթ տալու է :

— Էմանէթ ունենայի նէ՝ կը ծախէի ստակ կառնէի: Կաղաչեմ բան մը ըրէ՛, պանքայէն առ :

— Լուէ, լուէ, թշուառական պանքային խօսքը բերանդ մ'առնեն :

— Ինչու :

— Գիտեմ ինչու, մ'առնեն կըսեմկորնէ՛ չեն առնեն :

— Ի՞նչ ընեմ, ինծի ճանաչ մը ցըցուր :

— Էշեաներդ հոն կը ծախես, պարտքդ կուտաս, հէմ ասանկով էշեաներդ Պօլիս բերելու ծախսէն ալ կաղաթիս :

— Անանկ ընեմ նէ՝ թորոս աղան ստակ չունի չէն ըսեր, տան տիրոջը պարտքը տալու համար էշեաները կը ծախէ կոր չէն ըսեր, պատուոյս չդպչիր, հասարակաց կարծիքը ինչ կըսէ :

— Ի՞նչ ըսելու իրաւունք ունին, կըսես որ ընտանիքս առնեմ Եւրոպա պիտի երթամ անոր համար էշեաներս կը ծախեմ կոր :

— Վերջէն չերթալ իմանան նէ :

— Ձմեռը ծովէն վախճալուս համար գարնան պիտի երթամ կըսես : Հիմայ ամեն մարդ ասանկ կընէկոր էֆէնտիմ :

— Ասանկ ընենք հէէ :

— Հապա, ինչո՞ւ կայներ ես :

— Հէմ ան ատեն կըսեն որ թորոս աղան շատ ստակ ունի :

— Աս աղէկ :

— Մ'նաք բարով :

— Երթաք բարով :

Թորոս աղան իրիկունը գեղ կերթայ, տունը կը մտնայ, տան տէրը կը կանչէ :

— Բարի իրիկուն Մարգար աղա :

— Աստուծու բարին թորոս աղա :

— Իմացար, գալ շաբթու Բարիզ կերթամ կոր ֆամիլեայով :

— Ի՞նչ կըսես, ֆամիլիադ գեղէն Պօլիս չես կրնար կոր իջեցունել տէ Բարիզ պիտի երթաս . . . Բարիզ պիտի երթայ եղբւր . . . Ինծի ինչ, ստակներս տուր տէ ուր կուզես նէ՝ հոն գնա :

— Էշեաներս վաղը պիտի ծախեմդուն ալ ստակդ կառնես. բայց Բարիզ աղէկ տեղ է մի, դուն ալ կուզաս մեր հետը :

— Ոչ :

Հետեւեալ օրը տան կարասին ածուրդի կը հանեն և երեսուն հինգ ոսկի արգիւնք գոյանալով՝ թորոս աղան երեսունը տան տիրոջը կուտայ, հինգն ալ գրպանը դնելով ընտանիքը կառնէ Պօլիս իւր տունը կը դառնայ :

Կըսվի թէ թորոս աղան ուրիշ կարասի չունենալուն՝ քանի մը օրէ ի վեր ընտանիքով հանդերձ տախտակներու վրայ կը նստի եղբւր :

Եկող հիւրերուն ալ քիչ օրէն Բարիզ պիտի երթամ կըսէ եղբւր :

Այս տարի Բարիզ դացողները շատկեկ կեւրեան. ուխտաւորները կը շատնանկոր :

ՀԱՉՍՐ ԵՒ ՄԻ

ԱՌԱԿԱՒՈՐ ԲԱՆՔ

Ի ԳԱՅՐԻՆԷԼ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԷ

ԱՅՎ ԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Այս գրոյկը՝ ինչպէս որ անունն ալ կը ցուցնէ, հազար եւ մէկ հասարակաց փոխառութիւններէն քաղեալ իմաստայից առակներ կը պարունակէ, որք մեծաւ մասամբ բաւերուն ընթանի են, սակայն կան պիւնս բաւեր ալ մասնաւոր գաւառական առակներ են որ քէն ցոր բայց կարն զուարճալի եւ օգտակար :

Գին թղթակաղմի	2 ֆրանք
» Կաղմեալ	3 »
» Կաշեկաղմ	3 1/2 »

Կեդրոնացեալին է գրասուն Փարիզու, Յակոբեան խան, քիւ 13 ի Չագմագնըլար Եօգուու : Եւ ի գրասուն Պաղսասար աղայի Մրապեան Մէրհան չարէի քիւ 29 :

Ն Ո Ր

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՅՕՐԻՆԵԱՅ

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

1874

Այս Գործնական Քերականութեան ուսուցանելու մեթոտը բոլորովին նոր է, և մինչև ցարդ հրատարակուածներուն վրայ սա առաւելութիւններն ունի, որ հեղինակը՝ ինչպէս յառաջաբանին մէջ կըսէ, փորձառութեամբ կատարելագործած է իւր դրութիւնը: Ասկէց զատ մէջը դրուած բազմաթիւ հրահանգաց մեծ մասը Ս. Գրքէն քաղուած է, որով ուսանողը չեն կարօտիր լուծման և թարգմանութեան համար ալ ուրիշ դասագիրքգործածելու :

Ազգ. վարժարանաց պատուարժան տեսուչներուն և դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս կարեւոր դասագրքին վրայ :

Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց քով, և մասնաւորապէս Արամեան գրատունն ու Մէրճանը Պաղտասար աղային գրավաճառանոցը : Գին մէկ ու կէս ֆրանք: Շատ գնողներու համար զեղչ կըլլայ :

ՈՎ Է ՄԵՂԱՒՈՐԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱՅ Ե. Ա.

Ա. ՏԵՏՐ

Կեդրոնատեղին է Տնտեսեան տպարանը, կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց խանութները և լրագրավաճառաց քով, ինչպէս նաև Էմին Էօնիւ սուճի Պ. Պօղոսի խանութը և թիւթիւն-ճիւլի պարագան, գին 100 փարայ :

ՏԵՐ—ՍՄԲՈՒՐ. — Ե. Ե. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

Չագմագնըլար փողոց. Յակոբեան խան, քիւ 13